

STIFTELSEN NORDISKA MUSEET
Samdoksekretariatet
Eva Fägerborg
2005-12-06

Föremålsinsamling vid Samdoks medlemsmuseer 2004-2005 – sammanställning av enkätsvar

*Hur ser de kulturhistoriska museernas föremålsinsamling ut för närvarande?
Hur ser man på gallring och hur hanteras gallringsfrågor?
Vad tas in, vad väljs bort? Vilka överväganden styr besluten? Vem beslutar?*

I syfte att få en överblick över den aktuella föremålsinsamlingens omfattning och karaktär sände Samdoksekretariatet i juni 2005 ut en enkät med frågor om museernas föremålsinsamling och gallring. Av de 78 museer som fick enkäten lämnade 52 uppgifter. Svaren kommer från länmuseer, kommunala museer, centralmuseer och specialmuseer. Frågorna om föremålsförvärv gäller perioden 1/1 2004 – 30/6 2005.

Resultatet av enkäten presenterades och diskuterades vid Samdoks höstmöte den 17-18 november. Nedan ges en kort sammanfattning av enkätsvaren.

Antal insamlade föremål totalt

2004	ca 7 800
2005	ca 4 400
Summa	ca 12 200

Föremålens tillverkningstid

Efter 2000	800
1990-1999	400
1980-1989	1 500
1950-1979	5 400
1900-1949	3 400
Före 1900	700

Antal föremål insamlade i samband med undersökningar

Totalt uppgavs ca 2 400 föremål vara förvärvade i samband med undersökningar. Av dessa svarar fyra museer för 1 900, merparten vid Medicinhistoriska museerna i Lund och Helsingborg med ett stort förvärv på ca 1 500 föremål från Annetorps hem för dövblinda. 35 museer har inte samlat föremål i samband med undersökningar.

Hur många museer förvärvar hur många föremål?

1 000 > föremål	1 museum
600-700	2
500-600	3
400-500	2
300-400	4
200-300	9
100-200	14
50-100	9
0-50	8

Minsta antalet är 10 föremål, största antalet ca 1 800.

Anm. I förvärven finns även samlingar, t ex en samling plastkassar, en samling på 275 tandborstar, samlingar av fotoutrustningar, fotoateljé, arbetsprover från textilläro-utbildning, hemtillverkade träföremål, skolsamlingar (sameskola, skola för hörselskadade), arkitektkontor, byggedräkter, 120 resp. 163 föremål från dödsbon,

Sammantaget utgör dessa en betydande del av det totala antalet föremål.

Huvudsakliga föremålskategorier/ämnesområden

(antal museer som angett, arkeologi är borträknat)

Dräkt	33 museer
Arbetsliv	18
Hem 15 + Möbler 2 =	17
Hushåll 12 + Husgeråd 4=	16
Textil	16
Fritid, sport, hobby	15
Konst	9
Vård (somatisk, psykiatrisk, handikapp)	8
Leksaker	8
Undervisning, utbildning	7
Kommersiell miljö	7
Offentlig miljö 4 + stads- miljö 1 + samhälle 1=	6
Agrar kultur	4
Föreningsliv, ideella org.	4
Hantverk	4
Försvaret	3
Förvaltning	3
Design	3
Industri	3
Vapen	3
Kommunikation och transport, inkl sjöfart	2
Mat & dryck	2
Arkitektur, bebyggelse	2
Personlig hygien	2
Porslin från fabrik	2
Religion	2
Smycken	2
Teknik	2
Gruvor, kraft, skogsbruk	1
Kontor	1
Masker	1
Minnessaker	1
Musikfestival	1
Naturvetenskap	1
Prydnadsaker	1
Småskulpturer	1
Årets högtider	1

Anm. En del museer har räknat bort konst från sina svar.

Anledning till insamlingen

Berika samlingarna	47 *
Forskningsprojekt	11**
Utställningsprojekt	30

Annan anledning, vilken: gåvor/donationer 7, företagsdokumentation 2, dokumentationsprojekt 2, dokumentation och insamling i samband med nedläggning av verksamhet 1, växtgenetiska resurser 1, förvärv från dödsbo 1.

* Ibland med preciseringar som uppdatering, uppgradering, komplettering, fylla luckor.

** Till forskningsprojekt hänförs troligen även arkeologiska projekt även om det inte angivits explicit. Annars är arkeologi borträknat från svaren.

Finns insamlingspolicy resp. gallringspolicy?

Insamlingspolicy Finns 30 Under arbete 6 Saknas/ej svarat 16

Gallringspolicy Finns 13 Under arbete 7 Saknas/ej svarat 32

Vilka frågor styr insamlingen?

Här har olika typer av svar lämnats – inte bara vilka frågor som styr utan svaren handlar även om insamlingens villkor. Nedan återges några citat ur svar som kan hänföras till ideal och mål:

Samlingarna ska vara representativa för länet och spegla den kulturhistoriska utvecklingen. De ska bidra till en ökad kunskap om länets historia och berätta om människans villkor i tiden, rummet och den sociala miljön. Insamlingen ska i huvudsak ske i samband med museets dokumentationsverksamhet samt vid poolrelaterade dokumentationer inom Samdok.

Kontexter, helheter och miljöer, typiska och vardagliga, symboler för utveckling, förlopp, företeelser och strukturer, anknytning till speciell person eller händelse, stärka samisk identitet.

Det ska gärna ske i samarbete med institutioner i ursprungsländerna. Likaså ska etiska hänsyn tas vid varje förvärv.

Enligt insamlingspolicyn står representativitet i fokus. Alla teknik- och kulturhistoriska aspekter i lokaltrafikens utveckling ska finnas representerade. Udda/märkliga ting samlas in men med lägre prioritet.

Målet är att integrera föremålsinsamlingen med dokumentationsprojekten

Exemplifiering, vetenskapligt intresse, visningsbart, vardag eller typiskt, brytpunkt eller utvecklingssteg, proveniens, postal, svensk

Öviga styrande faktorer i insamlingen:

Profilområden – t ex geografiskt område och dess människor, etnicitet, industrisamhället, kust- och gränsland, jordbruk, järnhantering, administrativa system, religion, småindustri, förhistoria och medeltid, textilindustri, hantverk, skogsindustri, glas, hänvisningar till Samdokpooler*

* därutöver finns de museer som har definierade ämnesområden som arkitektur, medicinhistoria etc.

Lokal /regional anknytning

Museets uppdrag – kulturpolitiska frågor nationellt, regionalt, lokalt, ”statliga projektdirektiv”

Speciell tid – efterkrigstiden, generell satsning på 1970-talet, symboler för olika tidsperioder

Uppföljningar av tidigare insamlingar/dokumentationer

Fylla luckor, komplettera, uppgradera, ”luck”-insamling.

Flera museer anger externa faktorer och villkor som styrande i insamlingen. Några exempel:

Omvärlden styr

Just nu styr omvärlden det mesta av vår insamling. Vad som råkar ”komma förbi” och som kan vara av intresse i relation till samlingen eller pågående verksamheter.

Vi tänker oss att förmodligen stänga vissa tidigare insamlingsområden/samlingar.

Merparten är styrd av gåvofrekvensen, filtrerad av museet.

Insamlingspolicy finns, men fortfarande styrs insamlingen främst av vilka erbjudanden vi får från allmänheten om vilka föremål man vill skänka.

Det mesta av insamlingen är fortfarande passiv genom gåvor från allmänheten trots att vi har ambitionen att driva en aktiv insamling i samband med museets undersökningsverksamhet.

Ekonomi och lokaler styr

Dock finns nästan ingen ekonomi för inköp, varav insamlingen till stora delar förlitar sig på gåvor.

Mycket stora föremål tackar vi nej till av utrymmesskäl.

Museet har mycket begränsade utrymmen för förvaring och dessa är dåligt tempererade.

Inga pengar finns avsatta till inköp av föremål, därför förvärv genom erbjudna gåvor, tar då in det som kompletterar samlingarna.

I praktiken styr även våra lokaler, då vi får avstå vissa föremål

Förvärvsprocessen: Vem sköter insamlingen? Vem beslutar om förvärv?

I svaren är dessa frågor inte alltid separerade. Här redovisar ”allmänna” svar samt svar som gäller beslut.

Förvärvsbesluten tas av	
Handläggare	18 museer
Chef (enhet, avdelning)	10
Insamlingsgrupp	9
Museichef o/e ledningsgrupp	7
Avdelning	5
Samråd	1
Skilda beslutsfattare beroende på typ av förvärv	8
Ej tydligt svar	2

Gallring. Hur definieras gallring? Hur sker gallring? Finns gallringspolicy?

Inte många har definierat gallring.

Gallar inte	22 museer
Gallar ur samlingarna	14
”Gallar vid källan”	7
Ej svarat	6
Gallring = kassation	2
Diskussion på gång	1

Gallring endast genom
utsortering av dubletter/kopior 1

Gallringspolicy
Finns 13 Under utarbetande 7 Finns ej 32

Några kommentarer

Avslutningsvis citeras några kommentarer ur svaren:

Insamlings- och gallringspolicy är svårt – vad är intressant för forskningen om 50 år?

Vi samlar för närvarande in mycket få föremål p g a utrymmesbrist samt avsaknad av fastställd insamlingspolicy.

Föremålsinsamling, dokumentation och utställningsproduktion är ej särdeles koordinerade. Enligt insamlingspolicyn borde helt annan insamling ha prioriterats än vad som skett under 2004-2005.

Vi gör ständigt undersökningar, eller dokumentationsprojekt, men de genererar än så länge inga föremål Om det är bra eller dåligt vet jag inte --- tror att det här med föremål är lite av en generationsfråga. Vi som utför undersökningar idag är utbildade i en skola där immateriell kultur är viktigare än den materiella. Vi ställer andra frågor än man gjort tidigare. Vilka konsekvenser det får för museernas framtida arbete återstår att se.

